

Warszawa, 16-02-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.7203.92.2025.MŻW

Pani

Paulina Hennig-Kloska

Minister Klimatu i Środowiska

Via ePUAP

Szanowna Pani Minister,

w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone jest postępowanie wyjaśniające w przedmiocie zagrożeń dla środowiska – a w związku z tym także dla zdrowia i życia ludzi – jakie mają być związane z przedsięwzięciami realizowanymi w Radlinie, na terenie hałdy kopalni „Marcel”, należącej do Polskiej Grupy Górniczej S.A.¹

Sprawa dotyczy działań polegających na wydobywaniu odpadów ze zwałowiska, a następnie poddawaniu ich procesowi przetwarzania. Przedsięwzięcia realizowane są w oparciu o decyzje administracyjne, odpowiednio – Marszałka Województwa Śląskiego z 20 listopada 2014 r. i Starosty Wodzisławskiego z lat 2014 – 2025r. Ostatecznym ich rezultatem ma być rekultywacja terenu (odbudowa biologiczna przez zazielenienie obszaru²).

¹ Od 1 lipca 2016 r. kopalnia „Marcel” weszła w skład Polskiej Grupy Górniczej i funkcjonuje jako PGG S.A. Oddział KWK ROW Ruch Marcel <https://www.pgg.pl/strefa-korporacyjna/firma/kopalnie/13-ruch-marcel>

² <https://www.portalsamorzadowy.pl/wydarzenia-lokalne/halda-w-radlinie-stanie-sie-terenem-zielonym-jest-decyzja-o-rekultywacji,616090.html?mp=promo>

Sprawa ta została podjęta na skutek doniesień mieszkańców oraz władz gminnych o niemal nieustannej emisji gazów i pyłów z hałdy. Emisja ma przy tym wykraczać daleko poza obszar prowadzonych działań i sięgać terenów mieszkalnych. Czarny pył osiada na budynkach, samochodach i roślinności. Problem staje się szczególnie uciążliwy dla mieszkańców w okresie letnim, kiedy nie mogą oni swobodnie korzystać ze swoich posesji, ogrodów, tarasów i balkonów z powodu codziennego ich pokrycia warstwą pyłu. Mieszkańcy Radlina od wielu już lat skarżą się na zanieczyszczenia, bezskutecznie oczekując na efektywną pomoc ze strony organów ochrony środowiska³.

I. Geneza i zakres problemu

Z ustaleń Biura RPO wynika, że u genezy opisanego problemu leży działalność Kopalni Węgla Kamiennego ROW RUCH „MARCEL” i składowanie na ww. hałdzie skały płonnej oraz innych rodzajów odpadów pogórnich. Ze względu na rodzaj zgromadzonych odpadów następuje ich miejscowy samozapłon, powodując liczne osuwiska, zapadliska oraz zapożarowanie masywu hałdy, a w rezultacie – emisję zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do powietrza. Dodatkową przyczyną zapożarowania, a w rezultacie pylenia mają być jednak także realizowane wskazane na wstępie przedsięwzięcia⁴.

Wpisujące się w nie procesy (najpierw pozyskania a później przetwarzania odpadów pogórnich z hałdy) są bowiem z natury rzeczy pyłotwórcze. Odpady wydobywane z miejsc aktywnych termicznie przemieszczane są spycharką i w sposób kaskadowy rzucane w dolną, najniższą część wyrobiska, a następnie rozplanowywane na cieńsze warstwy i poddawane studzeniu. Przetwarzanie polega z kolei na separacji, oględzinach, oczyszczaniu i ewentualnym mieszaniu pozyskanego materiału celem jego odzysku i wykorzystania do formowania bryły rekultywacyjnej.

Jak zauważył Burmistrz Radlina w odpowiedzi na pismo ze strony Biura RPO, w chwili obecnej zapożarowanie hałdy stanowi w zasadzie proces stały, nieustannie niosąc za sobą szkodliwe skutki dla mieszkańców miasta. Z prowadzonych obserwacji ma wynikać, że głównym powodem zanieczyszczenia powietrza w Radlinie nie jest, wbrew

³ <https://portalkomunalny.pl/radlin-dusi-sie-pylem-z-haldy-marcel-mieszkancy-chca-dzialanie-obietnic-592103/>
<https://miasto.radlin.pl/halda/>

⁴ Pismo Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska do Rzecznika Praw Obywatelskich z 30 października 2025 r. znak IN.I.7024.196.2025.MC

podawanym informacjom, tzw. „niska emisja”, a właśnie wynoszenie pyłów z hałdy poza jej granice⁵.

Zarówno władze Miasta Radlina, jak i skarżący się mieszkańcy, nie zgadzają się przy tym z oficjalnymi komunikatami instytucji publicznych stwierdzającymi, jakoby emisja pyłów i gazów z hałdy stanowiła zjawisko incydentalne i nieszkodliwe dla zdrowia. Uważają, że zawarte w przedstawianych raportach dane mające wskazywać, iż emisja nie przekracza obowiązujących norm środowiskowych nie znajdują pokrycia w rzeczywistości. Podnoszą, że nieustanne pylenie przyczyniło się do wzrostu liczby przypadków alergii, przewlekłych chorób układu oddechowego, a także nowotworów wśród mieszkańców miasta⁶.

Obawy mieszkańców o destrukcyjny wpływ emisji z hałdy na ich zdrowie korespondują przy tym z poczuciem frustracji związanej z funkcjonowaniem na terenie Województwa Śląskiego uchwały antysmogowej⁷, do której to w większości się dostosowali, wymieniając stare źródła ciepła (tzw. kopciuchy) na ekologiczne. Dla mieszkańców nie jest zrozumiałe, dlaczego Samorząd Województwa Śląskiego nakłada na nich szereg obowiązków i obostrzeń, a tym samym wydatków, w celu ochrony powietrza, zezwalając równocześnie na prowadzenie na hałdzie prac skutkujących zanieczyszczeniem środowiska, a co za tym idzie realnie zagrażających ich zdrowiu i życiu. Trudną sytuację mieszkańców Radlina dodatkowo wzmacnia fakt, iż miasto znajduje się w regionie tzw. „węglowego trójkąta bermudzkiego”, a więc w strefie oddziaływania nie tylko hałdy kopalni „Marcel”, ale także hałdy „Szarlota” w Rydułtowach oraz „Wrzosa” w Pszowie⁸.

O tym, że nie tylko z samym istnieniem hałdy, ale także z prowadzeniem w jej obrębie działań eksploatacyjnych i rekultywacyjnych, związane są zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi, świadczy dobitnie zdarzenie, które miało miejsce 15 listopada 2025 r. Podczas prowadzenia prac rozbiórkowych doszło do osunięcia się mas skalnych w wyniku czego nastąpiło wzbicie pyłu i pary wodnej. Pracownik firmy, który zlewał wodą

⁵ Pismo Burmistrza Radlina z 30 października 2025 r. znak GKE.7021.6.079.2025

⁶ <https://rybnik.wyborcza.pl/rybnik/7,180134,32401549,radlin-pod-lupa-naukowcow-ruszaja-testy-na-obecnosc-wegla-w.html>

⁷ UCHWAŁA Nr V/36/1/2017 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO z dnia 7 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Śląsk. z 2017 r. poz. 2624.)

⁸ <https://wiadomosci.onet.pl/slask/zycie-pod-wulkanem-ile-osob-musi-tutaj-zginac-aby-ktos-przerwal-to-szalenstwo/9ttf80j>

miejsce prowadzenia prac, uległ poważnemu wypadkowi, który niestety zakończył się śmiertelnie⁹.

Według posiadanych przeze mnie informacji, osunięcia hałdy miały miejsce także w przeszłości. Ostatnie ze wcześniejszych tego rodzaju zdarzeń miało miejsce 16 września 2023 r., kiedy to doszło do samoistnego osunięcia się materiału na północnej ścianie hałdy, a w rezultacie szczególnie mocnego zapylenia okolicy. Widoczna z dużej odległości chmura pyłu objęła okoliczne domy, pozostawiając warstwę osadu. Po tym zdarzeniu zapowiedziano wdrożenie kompleksowego planu profilaktyczno-naprawczego, w tym odpowiednie zabezpieczenie hałdy¹⁰.

Jak podkreślają sami przedstawiciele zakładu realizującego ww. przedsięwzięcia wydobywania i przetwarzania odpadów, hałda jest obszarem o szczególnym ryzyku – niebezpiecznym, niestabilnym i zawierającym w sobie materiały, które w określonych warunkach mogą prowadzić do gwałtownych reakcji, takich jak ta, która była przyczyną tragicznego zdarzenia z 15 listopada ubiegłego roku¹¹.

Bez wątpienia zatem, hałda w Radlinie jest poważnym i problemem o wysokim stopniu niebezpieczeństwa dla środowiska, zdrowia i życia ludzi.

Pozwolę sobie w tym miejscu zauważyć, że w myśl art. 68 ust. 4 Konstytucji, władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Do podmiotów zobowiązanych w świetle zacytowanego przepisu, należą władze zarówno szczebla lokalnego, jak i centralnego. Obowiązek zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska wymaga zaś od władz

⁹ <https://tvn24.pl/katowice/radlin-wypadek-w-kopalni-marcel-poparzony-48-latek-zmarl-w-szpitalu-st8757694>

<https://katowice.tvp.pl/90038407/emisja-pylow-wypadek-i-poszkodowany-pracownik-burmistrz-radlina-reaguje>
<https://www.radio90.pl/hałda-w-radlinie-byliśmy-na-miejsku-czerwony-pyl-w-calej-okolicy.html#gsc.tab=0>

¹⁰ <https://www.gov.pl/web/wios-katowice/osuniecie-haldy-w-radlinie-i-kontrola-interwencyjna-wojewodzkiego-inspektoratu-ochrony-srodowiska>

¹¹ <https://tvn24.pl/katowice/radlin-wypadek-w-kopalni-marcel-poparzony-48-latek-zmarl-w-szpitalu-st8757694>

publicznych podejmowania działań nie tylko o charakterze zabezpieczającym, ale także zaradczym¹².

W oparciu o ustalenia poczynione w toku postępowania wyjaśniającego prowadzonego w Biurze RPO, zmuszony jestem do stwierdzenia, że w niniejszej sprawie władze publiczne jak dotąd nie wywiązały się wobec mieszkańców Radlina z obowiązku wskazanego w art. 68 ust. 4 Konstytucji.

II. Bezskuteczność dotychczasowych działań w zakresie minimalizacji emisji

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Burmistrza Radlina, Miasto podejmowało w przeszłości szereg działań mających na celu zainteresowanie problemem instytucji odpowiedzialnych za wydawanie pozwoleń na prowadzenie działalności w obrębie hałdy oraz jej kontrolowanie – w tym Marszałka Województwa Śląskiego, Starostę Wodzisławskiego, Ministra do spraw Środowiska, Ministra Zdrowia, Inspekcję Ochrony Środowiska i Prokuraturę. Oprócz tego odbywać się miały spotkania mieszkańców z przedstawicielami zakładu prowadzącego prace oraz Starostwa Wodzisławskiego, podczas których mieszkańcy byli zapewniani o rychłym (maksymalnie dwuletnim) terminie zakończenia prac na hałdzie i ugaszeniu zapożarowania. Zapowiedzi te nie zostały jednak zrealizowane.

Wypada w tym miejscu nadmienić, że jak wynika z doniesień medialnych, decyzja o zwiększeniu intensywności prac rekultywacyjnych na hałdzie miała zostać podjęta w 2018 r. Zadeklarowano wówczas, że jakkolwiek może w związku z tym dochodzić do zapylenia terenów wokół hałdy kopalnianej, prace będą prowadzone w sposób minimalizujący oddziaływanie na okolicznych mieszkańców. Zapowiedziano wówczas sfinalizowanie prac jeszcze z końcem 2018 r.¹³

Należy zauważyć, że w dotychczas wydanych decyzjach administracyjnych stanowiących podstawę dla prowadzenia ww. przedsięwzięć, począwszy od zgody Marszałka Województwa Śląskiego na wydobywanie odpadów z 2014 r., a skończywszy na zezwoleniach Starosty Wodzisławskiego wydawanych od 2014 r. do 2019 r., oprócz

¹² M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2023, art. 68.

¹³ <https://www.nowiny.pl/wiadomosci/139575-halda-w-radlinie-ostzegaja-przed-zapyleniem.html>

opisu stosowanych – a więc dopuszczonych przez organy – metod i procesów technologicznych zarówno wydobywania, jak i przetwarzania odpadów, zawarto także wymagania z zakresu ochrony środowiska, odnoszące się w szczególności do kwestii konieczności ograniczania zapylenia tak, aby prowadzona działalność nie była źródłem uciążliwej emisji i przekroczenia obowiązujących standardów jakości powietrza.

Jak się jednak okazuje, owe obostrzenia nie wystarczyły dla zapewnienia mieszkańcom Radlina wystarczającej ochrony przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z hałdy. Niezależnie od doniesień samych mieszkańców Radlina, potwierdzają to wyjaśnienia organów zaangażowanych w sprawę, przedstawione w odpowiedziach na pisma Biura RPO, w których wspólną osią jest zapowiedź wdrożenia kolejnych działań mających na celu poprawę sytuacji.

Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska poinformował, że kontrola przeprowadzona w okresie od 14 września do 27 listopada 2023 r., oprócz wykazania nieprawidłowości w zakresie gospodarowania odpadami (tj. gospodarowanie odpadami niezgodnie z zezwoleniem posiadanym przez podmiot), potwierdziła także występowanie uciążliwości odorowych charakterystycznych dla procesów palenia się hałd pogórnich, a także pylenie powodowane samozapłonem materiału zgromadzonego na hałdzie, bądź prowadzonymi tam pracami rekultywacyjnymi. W związku z powyższym, Centralne Laboratorium Badawcze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska zainstalowało w dniu 27 sierpnia 2025 r. w pobliżu hałdy próbniki na opad pyłu. Planowany jest roczny okres trwania pomiarów. Organ zapowiedział ponadto, że uwzględniając liczne interwencje w sprawie uciążliwości powodowanych pyleniem przedmiotowej hałdy, w I kwartale 2026 roku rozpoczęte zostaną kolejne kontrole prowadzonych prac na hałdzie¹⁴.

Starosta Wodzisławski podkreślił natomiast, że podmiotem odpowiedzialnym za powstanie hałdy w Radlinie jest Polska Grupa Górnicza S.A. w Katowicach. Powstawanie uciążliwości gazowo-pyłowych wynika natomiast z prowadzonych na tym obiekcie robót polegających w głównej mierze na likwidacji zapożarowania, ale również na pozyskiwaniu kruszyw zgodnie z wolą właściciela obiektu, które to działania wpisują się w zgodę na wydobywanie odpadów ze zwałowiska, wydaną przez Marszałka Województwa Śląskiego. Mając jednak na względzie potrzebę zachowania warunków ochrony środowiska oraz żądania mieszkańców Radlina, w trosce o zapewnienie jakości powietrza na terenach w bezpośrednim zasięgu oddziaływania

¹⁴ Pismo Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska z 30 października 2025 r. IN.I.7024.196.2025.MC

prorowadzonych prac – w nowowydanych zezwoleniach na przetwarzanie odpadów (decyzje z 12 września 2025 r.) zawarte zostały szczegółowe, restrykcyjne warunki i obostrzenia w zakresie prowadzenia planowanej działalności. Sposób ich ustalenia ma pozwolić na szybszą weryfikację ich dotrzymania, a w przypadku ich nieprzestrzegania, przeprowadzenie postępowania związanego z cofnięciem zezwolenia.

Prócz tego, Starostwo wystosowało upomnienie do firmy wykonawczej przypominające o ciężących na tej spółce obowiązkach zachowania warunków ochrony środowiska podczas wykonywania działalności gospodarczej. Spółkę wezwano także do przedstawienia informacji i dokumentów dotyczących wykonania warunków decyzji na przetwarzanie odpadów. Ponadto ze strony Starostwa skierowano pismo do Polskiej Grupy Górniczej S. A. o zwiększenie nadzoru nad pracami oraz wyrażono chęć współpracy na zasadach przekazywania bieżących informacji z monitoringu hałdy¹⁵.

Z kolei Marszałek Województwa Śląskiego poinformował o wdrażaniu przez spółkę Polska Grupa Górnicza S. A. - jako zarządzającego przedmiotowym obiektem- rozwiązań w zakresie zaostrenia nadzoru nad pracami realizowanymi na terenie zwałowiska, obejmujących monitoring wizyjny obiektu, cotygodniowe kontrole inspektora PGG S.A. Oddział KWK ROW Rybnik oraz pomiary termiczne, aerologiczne i jakości powietrza - wraz z cyklicznym udziałem przedstawicieli spółki PGG S. A. w pracach powołanego zespołu koordynującego w Urzędzie Miasta Radlin. Zdaniem organu, działania te przynieść mogą znaczącą poprawę sytuacji i przyczynić się do ochrony mieszkańców miasta Radlina przed negatywnymi skutkami związanymi z prowadzoną eksploatacją przedmiotowego zwałowiska¹⁶.

Zaradzeniu problemowi emisji zanieczyszczeń z hałdy poświęcony został ponadto projekt Instytutu Techniki Górniczej KOMAG pn.: „Redukcja zagrożeń występujących na składowiskach odpadów (hałdach) pogórnich z kopalń węgla kamiennego” (akronim REZAH), objęty dofinansowaniem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Programu priorytetowego nr 2.6 „Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi. Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin”¹⁷. Projekt został uruchomiony w sierpniu ubiegłego roku a w efekcie jego realizacji uciążliwości wynikające z

¹⁵ Pismo Starosty Wodzisławskiego z 27 października 2025 r. WOS.604.8.2025

¹⁶ Pismo Marszałka Województwa Śląskiego z 2 grudnia 2025r. znak OE-WS-GO.KW-04912/25

¹⁷ <https://komag.eu/nauka/projekty/projekty-realizowane-z-srodkow-krajowych/2988-rezah>

zapożarowania i pylenia hałdy mają ulec zmniejszeniu do połowy 2028 r.¹⁸. Zakład odpowiedzialny za działania w obrębie hałdy został zobowiązany do przestrzegania przyjętych w projekcie technologii¹⁹.

Z powyższego wynika zatem, że utrzymujący się od wielu już lat problemu emisji z hałdy oraz jej związku z prowadzonymi na niej pracami jest faktem notoryjnym. Równocześnie jednak owa okoliczność nie stanowi podstawy do nakazu wstrzymania czy też zaprzestania przedmiotowej działalności w ogóle.

Co więcej, zdaniem podmiotów zaangażowanych w sprawę, zaprzestanie robót rekultywacyjnych (skutkujących zapożarowaniem, a co za tym idzie emisją pyłów i gazów) doprowadzi wręcz do pogorszenia sytuacji²⁰. Odnotować w tym miejscu trzeba, że nie brakuje jednakowoż głosów eksperckich, iż rekultywacja hałdy może nastąpić samoistnie, a prowadzone obecnie roboty (w tym pozyskiwanie materiału) przynoszą odwrotne skutki do zamierzonych²¹.

III. Przeszkody legislacyjne w zakresie rozwiązania problemu emisji zanieczyszczeń z hałdy – brak poddania procedury wydawania pozwoleń ocenie oddziaływania na środowisko oraz wymogowi uzgadniania z organami ochrony środowiska

Wyjaśnienia uzyskane od organów administracji publicznej zaangażowanych w sprawę hałdy z kopalni „Marcel” (czyli organów odpowiedzialnych za wydanie pozwoleń, pilnowanie przestrzegania zawartych w nich wymagań oraz organów właściwych do reagowania na przypadki stwierdzenia negatywnego oddziaływania na środowisko) zmuszają mnie do stwierdzenia, że ma tu miejsce swojego rodzaju rozproszenie odpowiedzialności, stanowiące niejako skutek uboczny ścisłego określenia kompetencji tych organów w obowiązujących regulacjach prawnych, przy braku

¹⁸ <https://www.portalsamorzadowy.pl/ochrona-srodowiska/mieszkanicy-radlina-maja-dosc-chodzi-o-problemy-z-pylami-z-haldy-kopalni-marcel,638016.html>

¹⁹ <https://www.portalsamorzadowy.pl/wydarzenia-lokalne/halda-w-radlinie-stanie-sie-terenem-zielonym-jest-decyzja-o-rekultywacji,616090.html?mp=promo>

²⁰ <https://www.nowiny.pl/wiadomosci/243929-halda-w-radlinie-starostwo-wydalo-decyzje-mieszkanicy-nie-kryja-oburzenia.html>

²¹ Wypowiedź medialna dr hab. Łukasza Kruszewskiego z Instytutu Nauk Geologicznych PAN <https://wiadomosci.onet.pl/slask/zycie-pod-wulkanem-ile-osob-musi-tutaj-zginac-aby-ktos-przerwal-to-szalenstwo/9ttf80j>

równoczesnego prawnego zobowiązania ich do odpowiedniej (efektywnej) koordynacji podejmowanych działań.

Abstrahując zatem tymczasem od oceny prawidłowości działań organów należy zasygnalizować, że trudności w rozwiązaniu problemu szkodliwego oddziaływania przedsięwzięć realizowanych na terenie hałdy mogą mieć także naturę legislacyjną. Przede wszystkim, należy zwrócić uwagę na brak obowiązku poddania przedsięwzięć mieszczących się w zakresie wydanych pozwoleń ocenie oddziaływania na środowisko, o jakiej mowa w art. 59 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko²². Wydobywanie odpadów ze zwałowiska, a także ich przetwarzanie poza instalacjami i urządzeniami, nie zostało wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko²³.

Ponadto należy zauważyć, że prowadzenie prac mieszczących się w zakresie wydanych pozwoleń podlega reżimowi ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (dalej: ustawa o odpadach)²⁴, nie zaś ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych²⁵. Ustawa o odpadach nie przewiduje możliwości cofnięcia zgody na wydobywanie odpadów ze zwałowiska czy też wstrzymania prowadzonych prac wydobywczych w przypadku stwierdzenia, iż powodują one zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi. Ustawa ta nie wymaga także ścisłej koordynacji wydawania decyzji administracyjnych w przedmiocie najpierw wydobywania, a następnie przetwarzania tych odpadów i uzależnienia wydawania dalszych pozwoleń od wykazania braku dotychczasowego negatywnego oddziaływania już prowadzonych przedsięwzięć. Organy właściwe nie są tu zobowiązane do prawnie wiążącego współdziałania w tym zakresie.

Prowadzi to do niepokojącego wniosku, że decyzja zezwalająca na przetwarzanie odpadów z hałdy pogórnictwa może być wydana nawet w przypadku ewentualnego stwierdzenia negatywnych dla otoczenia skutków ich uprzedniego pozyskiwania na mocy uprzednio wydanej decyzji o zgodzie na wydobywanie.

²² T. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.

²³ Dz. U. poz. 1839 z późn. zm.

²⁴ T. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.

²⁵ T. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2336.

Ustawodawca nie uzależnia bowiem ani zgody na wydobywanie odpadów ze zwałowiska, ani też zezwolenia na ich przetwarzanie od pozytywnego uzgodnienia przedsięwzięcia z jakimikolwiek innymi organami ewentualnie zainteresowanymi w sprawie z racji jej specyfiki, w tym z organami ochrony środowiska. W przypadku zezwolenia na przetwarzanie odpadów ustawodawca wymaga jedynie zasięgnięcia opinii – właściwego miejscowo wójta, burmistrza czy prezydenta miasta oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska²⁶. Ewentualnie negatywna opinia któregośkolwiek z tych organów nie stanowi jednak bezwzględnej przeszkody do wydania zezwolenia²⁷.

Siłą rzeczy zatem, ocena braku środowiskowych przeciwwskazań dla kontynuowania prac związanych z przetwarzaniem odpadów pozyskanych ze zwałowiska górniczego, należy tu de facto wyłącznie do Starosty.

W tym miejscu odnotować trzeba, że w odpowiedzi na pismo Biura RPO Starosta poinformował, iż przed wydaniem nowych zezwoleń na przetwarzanie odpadów (zezwoleń z 12 września 2025 r.) z własnej inicjatywy skierował wystąpienia zarówno do Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Katowicach, jak i do Marszałka Województwa Śląskiego. W wystąpieniach tych (pisma z 12 sierpnia 2025 r.) poinformował o zakresie prowadzonych postępowań oraz o dokonywaniu w ich ramach ustaleń w przedmiocie powstających uciążliwości łącznie z ewentualnym

²⁶ Zob. art. 41 ust. 6a i art. 41 a ustawy o odpadach.

²⁷ Zob. wyrok NSA z 12.09.2025 r., III OSK 1544/22, LEX nr 3916787: „Opinia wydana na podstawie art. 41 ust. 6a ustawy z 2012 r. o odpadach i art. 106 § 1 k.p.a. stanowi tylko jeden z elementów materiału zgromadzonego w sprawie. Jej treść może zaważyć na rozstrzygnięciu, ale nie ma charakteru bezwzględnie wiążącego. Argumentacja wskazana w opinii powinna być przedmiotem wnikliwej oceny organu wydającego decyzję.”; zob. również art. 41 a ust. 4. ustawy o odpadach: „W przypadku postanowienia wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska negatywnie opiniującego spełnienie wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska właściwy organ odmawia wydania zezwolenia na zbieranie odpadów, zezwolenia na przetwarzanie odpadów lub pozwolenia na wytwarzanie odpadów uwzględniającego zbieranie lub przetwarzanie odpadów. Właściwy organ, mimo postanowienia wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska negatywnie opiniującego spełnienie wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska, może wydać zezwolenie na zbieranie odpadów, zezwolenie na przetwarzanie odpadów lub pozwolenie na wytwarzanie odpadów uwzględniające zbieranie lub przetwarzanie odpadów, jeżeli stwierdzi, że niespełnienie wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska nie spowoduje powstania zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi lub dla środowiska”.

bezpośrednim wpływem nowych zezwoleń na ich zwiększenie i kumulację negatywnych oddziaływań na środowisko²⁸.

W piśmie skierowanym do Marszałka Województwa Śląskiego, Starosta Wodzisławski zwrócił się także o wyjaśnienie, czy wykonawca robót ubiega się o wydanie „nowej” zgody na wydobywanie odpadów ze zwałowiska (a to z uwagi na prawdopodobne wykorzystanie dotychczas określonych limitów ilości odpadów) oraz o wskazanie, czy przeprowadzono kontrolę zakładu w zakresie dotrzymywania warunków zgody dotychczasowej. Pismo Starosty do Marszałka Województwa Śląskiego miało pozostać bez odpowiedzi.

Ze strony Śląskiego WIOŚ Starosta uzyskał informację o wynikach pomiarów przeprowadzonych w okresie od 27 września 2024. do 3 kwietnia 2025 r. za pomocą próbników na opad pyłu, w 3 miejscach pomiarowych (Radlin, ul. Wieczorka 11, Radlin ul. Rymera 10, Radlin ul. Makuszyńskiego 11), na podstawie których stwierdzono, że prognozowane wielkości opadu pyłu nie przekraczają określonych obowiązującym prawem wartości odniesienia opadu substancji pyłowej. Organ poinformował ponadto o nadmienionym już wyżej zleceniu Centralnemu Laboratorium Badawczemu GIOŚ zainstalowania w sierpniu ubiegłego roku w pobliżu hałdy próbników na opad pyłu – a to w związku z nadal występującymi interwencjami w sprawie uciążliwości związanych z emisją zanieczyszczeń pyłowych.

Kontynuowanie przedsięwzięcia przetwarzania odpadów z hałdy spotkało się natomiast z jednoznacznie negatywną oceną ze strony władz gminnych. W swojej opinii (wydanej na podstawie wspomnianego już art. 41 ust. 6 a ustawy o odpadach) Burmistrz Radlina zwrócił uwagę na fakt emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych z hałdy w związku z jego realizacją i nieprzewidzenie we wniosku o wydanie zezwolenia dostatecznych rozwiązań zakresie zapobiegania zagrożenia dla środowiska, zdrowia i życia ludzi.

Z racji braku mocy wiążącej ww. opinii, powyższe nie stanowiło jednak przeszkody dla wydania nowych zezwoleń na przetwarzanie odpadów. Ich wydaniu nie stały na przeszkodzie także głosy sprzeciwu ze strony społeczności lokalnej²⁹.

²⁸ Pismo Starosty Wodzisławskiego z 18 grudnia 2025 r. WOS.604.8.2025

²⁹ <https://www.nowiny.pl/wiadomosci/243929-halda-w-radlinie-starostwo-wydalo-decyzje-mieszkanicy-nie-kryja-oburzenia.html>

Brak przeciwwskazań dla wydania nowych zezwoleń podyktowany został przedstawionym już w niniejszym wystąpieniu ustaleniem Starosty, że zgłaszane przez mieszkańców zapylenia na obiekcie nie są bezpośrednio związane z zezwoleniami na przetwarzanie odpadów ze zwałowiska, a z procesami likwidacji zapożarowania, wydobywania kruszyw i przemieszczania mas wydobytych, prowadzonymi w oparciu o zgodę wydaną przez Marszałka Województwa Śląskiego w 2014 r. Mimo to, Starosta zdecydował się jednak na zaostrenie wymogów przetwarzania odpadów w zakresie ochrony przed emisją pyłów i gazów w nowowydanych decyzjach.

Wskazane przez Starostę ustalenie w zakresie bezpośredniej przyczyny pylenia z hałdy świadczy jednak niestety o trafności wyżej wywiedzonego wniosku o braku zależności między odrębnie wydawanymi pozwoleniami na przedsięwzięcia prowadzone na zwałowisku pogórnictwa, w kontekście stwierdzenia negatywnego oddziaływania na otoczenie któregośkolwiek z nich.

Konkludując tę część niniejszego wystąpienia, ani dotychczasowe obostrzenia zawierane w pozwoleniach na działalność na terenie hałdy, ani też działania profilaktyczne i naprawcze deklarowane w związku z przypadkami jej osunięcia, nie zapewniły jak dotąd skutecznej formy zabezpieczenia otoczenia przed emitowanymi zanieczyszczeniami, a przede wszystkim przed zwiększaniem ich stopnia na skutek prowadzonych prac eksploatacyjno-rekultywacyjnych. Jeśli zaś chodzi o środki ochronne przyjęte w nowowydanych zezwoleniach na działalność w obrębie hałdy (zezwolenia Starosty Wodzisławskiego na przetwarzanie odpadów z 12 września 2025 r.), należy zauważyć, że miarodajna ocena ich stosowności i skuteczności siłą rzeczy może nastąpić dopiero w przyszłości.

Niezależnie od powyższego wypada nadmienić, że wszelkie przewidziane obowiązującym prawem procedury naprawcze w kontekście szkód środowiskowych obwarowane są zasadami i gwarancjami prawnymi których stosowanie – jakkolwiek znajdujące normatywne uzasadnienie – uniemożliwia natychmiastowe załatwienie problemu. W przypadku Radlina oznacza to kontynuację wieloletniego już narażania mieszkańców na emisję pyłów i gazów z zapożarowanej hałdy węglowej, która jest nie tylko zjawiskiem niezmiernie uciążliwym w życiu codziennym, ale przede wszystkim, zagrażającym środowisku oraz zdrowiu i życiu ludzi.

Wygłąda zatem na to, że problem zagrożeń związanych z hałdą kopalni „Marcel” jest na tyle poważny, że jego rozwiązanie wykracza poza możliwości lokalne, a być może

także – z przyczyn legislacyjnych – poza możliwości organów odpowiedzialnych za wydane pozwolenia na działalność. **Załatwianie sprawy na poziomie organów administracji publicznej zaangażowanych w sprawę hałdy nie przynosi oczekiwanych rezultatów w zakresie zapewnienia mieszkańcom właściwego poziomu ochrony.** Widoczny jest tu brak odpowiedniej koordynacji działań podmiotów publicznych dla których priorytetem – zarówno przy wydawaniu decyzji zezwalających na działalność związaną z odpadami pogórnymi, jak i prowadzeniu kontroli sposobu jej wykonywania – powinno być przede wszystkim maksymalne zabezpieczenie otoczenia przed emisją potencjalnie szkodliwych zanieczyszczeń, zgodnie z zasadą przezorności w ochronie środowiska, wyrażoną przepisach prawa krajowego i międzynarodowego³⁰.

IV. Brak badań w przedmiocie bezpośredniego oddziaływania emisji zanieczyszczeń z hałdy na zdrowie mieszkańców Radlina

Zaniepokojenie budzi także sygnalizowany przez Burmistrza Radlina brak zainteresowania instytucji państwowych niezależnym zbadaniem bezpośredniego, rzeczywistego wpływu emisji gazów i pyłów z hałdy na zdrowie mieszkańców. Tymczasem trzeba podkreślić, że w myśl art. 3 pkt 11 UPOŚ przez oddziaływanie na środowisko należy rozumieć również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Zdaniem Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, w przypadku Inspekcji, interpretację wyników kontrolnych pod tym kątem mają jednak wykluczać przepisy art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska³¹. Na przeprowadzenie lub sfinansowanie tego rodzaju badań na prośbę władz Radlina miało się także dotychczas nie zdecydować Ministerstwo Zdrowia wyjaśniając, że do jego zadań nie należy zlecanie badań przesiewowych i interpretacja ich wyników³².

Odnosić należy, że zainteresowanie tematem badań wykazało natomiast środowisko naukowe.

³⁰ Art. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 z późn. zm.), art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. (Rzym.1957.03.25.)

³¹ Pismo Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska do Burmistrza Radlina z 23 października 2023 r. znak IN.I.7024.14.2023.MC

³² <https://miasto.radlin.pl/halda/>

W ekspertyzie Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk opracowanej na zlecenie Miasta Radlina po incydencie osunięcia się hałdy we wrześniu 2023 r. podano, że przeprowadzone testy wykazały aż dwukrotne przekroczenie dopuszczalnych norm zawartości siarczanów, przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego³³. Jeśli zaś chodzi o zawartość metali ciężkich stwierdzono, że analiza składu frakcyjnego uwolnionego materiału wskazuje na potencjalnie wysoki udział frakcji respirabilnych, co przy przedstawionej charakterystyce chemicznej pyłów przy długiej ekspozycji (powtarzających się incydentach) może wpływać negatywnie na zdrowie osób narażonych na ich bezpośrednie oddziaływanie³⁴.

W badanie wpływu zanieczyszczeń obecnych w powietrzu na zdrowie mieszkańców miasta zaangażowali się także naukowcy z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie we współpracy z lekarzami z Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 3 w Rybniku. Akcja badawcza przeprowadzana jest w ramach projektu Mistral realizowanego pod auspicjami Unii Europejskiej, którego przedmiotem jest analiza wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie ludzi³⁵.

Zarówno ekspertyza Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk jak i objęcie Radlina projektem badawczym Mistral są jednakowoż wynikiem inicjatyw podjętych na poziomie samorządu lokalnego, które jakkolwiek niezwykle cenne w kontekście wykazania skali i wagi problemu, same w sobie siłą rzeczy nie mogą doprowadzić do jego rozwiązania.

Wobec powyższego, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1264 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o pochylenie się nad opisanym problemem i podjęcie działań, które w pierwszej kolejności posłużą jak najszybszemu zapewnieniu mieszkańcom Radlina ochrony przed zanieczyszczeniami emitowanymi z hałdy. Proszę

³³Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. poz. 1311).

³⁴<https://miasto.radlin.pl/wp-content/uploads/2024/02/Wyniki-badan-pylu-Radlin.pdf>
<https://www.nowiny.pl/wiadomosci/224405-probki-pylu-z-haldy-w-radlinie-zbadane-przez-naukowcow-co-odkryto.html>

³⁵<https://miasto.radlin.pl/badanie-dla-zdrowia-i-czystego-powietrza-w-radlinie/>

także o analizę wskazanych regulacji prawnych pod kątem ewentualnego podjęcia stosownych prac legislacyjnych w przedmiocie zaostreżenia zasad dotyczących gospodarowania odpadami pogórnictwymi w kontekście negatywnego oddziaływania prowadzonych w tym zakresie przedsięwzięć.

Będę ponadto zobowiązany za podjęcie tematu przeprowadzenia badań w przedmiocie bezpośredniego wpływu emitowanych z hałdy pyłów i gazów na środowisko a tym samym na zdrowie mieszkańców Radlina, na poziomie władz państwowych.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Pani Jolanta Sobierańska-Grenda

Minister Zdrowia

Via ePUAP

2. Pan Zbigniew Podleśny

Burmistrz Miasta Radlina

Via ePUAP